

Т. В. Родіонова

старший викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики

**МІСЦЕ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ
У ТЕОРІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

Місце вчинення злочину у теорії кримінального права розглядають з точки зору дії кримінального закону в просторі та як ознаку об'єктивної сторони [1, с. 198]. Жоден з названих аспектів місця вчинення злочину не ставав предметом самостійного наукового дослідження в Україні. Місце вчинення

злочину, оскільки воно є ознакою об'єктивної сторони складу злочину, хоч і факультативною, не оминали увагою у підручниках із загальної частини кримінального права, проте обмежувались лише його дефініцією.

Недостатня визначеність загального поняття «місце вчинення злочину» тягне за собою прогалини в дослідженні ролі цієї ознаки об'єктивної сторони для кримінально-правової кваліфікації діянь, складу яких як обов'язкову ознаку включають місце вчинення злочину. Місця вчинення злочину відрізняються лише тим, наскільки категорично в них наполягають на тому, що місце вчинення злочину — це й місце настання суспільно небезпечних наслідків злочину.

Однією з накреслених, але не розглянутих доктриною кримінального права проблем можна визнати питання оцінки того взаємовпливу, що існує між місцем вчинення злочину та встановленням причинного зв'язку між діянням і наслідками. Необхідних знань щодо впливу певних особливостей місця вчинення злочину на визначення специфіки причинного зв'язку теорія кримінального права ще не набула, тому вивчення закономірностей такого впливу дозволить краще пізнати як ознаку місця вчинення злочину, так і процес установаження каузального зв'язку між діянням та наслідками. Вбачається, що отримання таких знань є важливим завданням не лише кримінально-правової науки, а й правозастосування.

Свого часу В. М. Кудрявцев зазначив, що спосіб, місце, час та обстановка вчинення злочину є істотними рисами злочинної дії (бездіяльності), проте вони не належать до самостійних елементів об'єктивної сторони, оскільки лише характеризують діяння злочинця [2, с. 10]. Водночас, на нашу думку, під час встановлення причинного зв'язку необхідно спиратися на юридичний аналіз вчиненого діяння, яке є первинною ланкою такого зв'язку. З наведеного випливає, що така важлива характеристика злочину, як місце його вчинення, може допомогти у пізнанні каузального потенціалу відповідної поведінки особи.

Будучи факультативною ознакою об'єктивної сторони складу злочину, місце вчинення злочину безпосередньо не впливає на кваліфікацію вчиненого, проте його певні особливості можуть опосередковано позначитися на встановленні окремих

ознак складу злочину. Наприклад, особливості місця вчинення злочину нерідко свідчать про природний характер суспільно небезпечних наслідків, що настають. А це, у свою чергу, дозволяє оцінювати певне діяння як таке, що містило в собі внутрішню закономірність породження небезпечних наслідків. З урахуванням наведеного варто погодитись із поглядами К. Л. Акоева стосовно того, що розвиток причинного зв'язку відбувається не ізольовано, його напрям із перетворення можливості у дійсність може змінюватись через втручання інших сил — природних явищ, дій третіх осіб тощо. Іноді це безпосередньо пов'язано з умовами місця, де відбувається взаємодія причинно-наслідкових зв'язків [3, с. 87]. У тих випадках, коли вони уособлюють закономірність розвитку подій, коли злочинний наслідок із внутрішньою закономірністю впливає із вчиненого діяння, між ним і наслідком, що настав, існує необхідний причинний зв'язок.

Справи про автотранспортні злочини завжди пов'язані з тим чи іншим місцем, де відбувається порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту і яке постає факультативною ознакою таких злочинів. У цьому контексті К. Л. Акоев зазначає, що в сукупності з іншими обставинами справи особливості місця вчинення злочину можуть впливати на характер розвитку причинного зв'язку між діянням і його суспільно небезпечними наслідками [3, с. 91].

Передусім варто зазначити, що місце вчинення злочину може мати подвійне значення у процесі кримінально-правової кваліфікації: як обов'язкова ознака об'єктивної сторони певного складу злочину місце вчинення злочину відіграє роль невід'ємної ознаки процесу кримінально-правової кваліфікації; як факультативна ознака об'єктивної сторони складу злочину не впливає безпосередньо на кваліфікацію вчиненого, проте може опосередковано позначитися на оцінці і встановленні інших ознак складу злочину.

Цей напрям розглядається нами як один із проявів взаємозв'язку кримінально-процесуального та кримінально-правового значення місця вчинення злочину.

Особливості місця вчинення злочину разом із іншими обставинами справи можуть свідчити про наявність або відсутність причинного зв'язку між певним діянням та його наслідками.

Перебіг причинного зв'язку іноді безпосередньо пов'язаний із умовами місця, де відбувається взаємодія причинних ланцюгів. У тих випадках, коли вони уособлюють закономірність розвитку подій, коли злочинний наслідок із внутрішньою закономірністю впливає з учиненого діяння, між ним і наслідком, що настав, існує необхідний причинний зв'язок.

Література

1. Малинин В. Б. Объективная сторона преступления [Текст]/ В. Б. Малинин, А. Ф. Парфенов. — СПб. : Изд-во Юридического института (Санкт-Петербург), 2004. — 301 с.
2. Кудрявцев В. Н. Объективная сторона преступления [Текст]/ В. Н. Кудрявцев. — М. : Гос. изд. юрид. лит., 1960. — 154 с.
3. Акоев К. Л. Место совершения преступления и его уголовно-правовое значение [Текст] / К. Л. Акоев; науч. ред. и предисл. А. В. Наумова. — Ставрополь : Сервисшкола, 2000. — 147 с.